

SZÜCS BALÁZS PÉTER: *Melyek voltak az első meghatározó olvasmányélményeid?*
MÁRTON LÁSZLÓ: Ötéves koromban, 1964-ben tanultam meg olvasni. Abban az évben karácsonyra megkaptam a *Robinsont* (írta Defoe), a *Copperfield Dávidot* (írta Dickens) és a *Regélő Dunántúlt* (írta Lipták Gábor). Azóta legalább tízezer könyvet elolvastam, de ebből a háromból ismertem meg a nyomtatott szöveg bűvöletét.

„AZÉRT ELSŐSORBAN 11 ÍRÓ VAGYOK”

Interjú Márton Lászlóval

(Szűcs Balázs Péter)

SZBP: *Mikor kezdte el írni?*

ML: Amikor még nem ismertem a betűket. Emiatt sokáig fejben írtam. Hasznos készség, mindenkinek ajánlhatom.

SZBP: *Megmutatad-e valakinek az írásaidat?*

ML: Anyám főnöknőjének, Gizi néninek, de nem volt ideje elolvasni.

SZBP: *Volt-e olyan író, akit a mesterednek neveznél?*

ML: Első kötetem szerkesztője, Zsámboki Mari ezt írta 1984-ben a könyv borítójának hátoldalára: „Mesterei a régi és a legmaibb magyar és világirodalom.” Pontosan fogalmazott, én is így látom 30-35 évvel ezelőtti önmagamot.

SZBP: *Emlékszel, mi volt az első publikációd?*

ML: Magyarországon a *Mozgó Világ* 1981/3. számában az *Avvakum* című drámai jelenet. Ezt a folyóiratszámot elkobozták és bezúzták (nem miattam), de aztán az írásom benne maradhatott a pótlólag megjelent 1981/3-4. számban is. Köszönet Margócsy Istvánnak és Alexa Károlynak, a legendás hírű „régii *Mozgó Világ*” szerkesztőinek. Erdélyben egy kicsit hamarabb megjelent egy írásom a három nyelvű kolozsvári Echinox magyar oldalain. Ezt a három újságot akkoriban Bréda Ferenc és Bretter Zoltán szerkesztette.

SZBP: *Meg lehet-e mondani, melyik saját írásod áll hozzád a legközelebb?*

ML: Mindig az a legkedvesebb, amit éppen kiadtam a kezemből.

SZBP: *Sokat olvasó író vagy. Mit jelent számodra az olvasás?*

ML: Próbálok úgy írni, mintha olvasnék, és úgy olvasni, mintha írnék. Persze, nem mindegy, mikor találkozunk egy művel. Két példa, ezer másik helyett: ha Italo Svevo *Zeno tudata* és Jan Potocki *Zaragozai kézirat* című alkotását húszévesen olvastam volna, amikor már megvoltak magyarul, nem pedig

kétszer olyan idősen, akkor most más ember és másmilyen író volnék. Igaz, így is kedves olvasmányaim lettek.

SZBP: *Van-e kedvenc szerződ, akár a magyar, akár a világirodalomból?*

12 ML: Nem könnyű 3 + 10.000 könyv közül választani, de nem térek ki a kérdés elől. Magyar irodalom: Mészöly Miklós *Film* című munkája, világirodalom: Sadeq Hedajat (tragikus sorsú 20. századi iráni szerző) *Vak bagoly* című remekműve. Mindkettő kisregény.

SZBP: *Mit gondolsz arról, hogy a nyomtatott könyv esetleg háttérbe szorul, s egyre inkább a képernyőn történő olvasás lesz a meghatározó?*

ML: Gyerekkoromban, 1969-ben láttam Truffaut filmjét, a *451 Fahrenheit*-et. Ebben a filmben könyvet égetnek, és ebből értettem meg, hogy a könyveket el kell rejteni. A képernyős olvasás erőltetése ugyanezt az üzenetet hordozza. Másfelől én sem szeretnék lemondani a képernyő előnyeiről. Óriási vívmány, hogy egy sor – azelőtt nehezen vagy sehogyan sem – hozzáférhető írásmű egy-két kattintással a szemünk elé kerül.

SZBP: *Hogyan befolyásolja a saját írásaidhoz való hozzáállásodat az a tény, hogy otthonosan mozogsz a német nyelvű irodalomban is?*

ML: Például úgy, hogy időnként megpróbálok németül írni. Egy utóbb tanult nyelvben kisebb az ember mozgástere, mint az anyanyelvében, de éppen ez teszi a vállalkozást érdekessé. Egészen más dolgok jutnak az eszembe németül, mint magyarul. Egy több nyelven tudó pályakezdőnek szívből ajánlhatom, hogy próbáljon idegen nyelven írni, aztán készítse el az így létrejött szöveg magyar változatát. És olvasson az általa ismert nyelveken minél több világirodalmat.

SZBP: *Műfordítóként mit gondolsz, lehet-e lényegében tolmácsolni, közvetíteni az eredeti műveket? Véleményed szerint létezik-e valódi fordítás – vagy csak „ferdítés” van?*

ML: A kérdést úgy tenném fel: megismerhető-e a jó fordításból az eredeti mű? Válasz: szinte kizárólag a fordító ismerhető meg. Viszont – jó esetben – a fordító tud valamit a műről, és akkor ez a tudás vagy ennek egy része is megismerhető az átültetett szövegből. A *Faust* fordítása közben próbáltam értékelni fordító elődeim teljesítményét. Hogy régi példákat mondjak: Dóczi Lajos jóval kevesebbet tudott Goethéről és művéről, mint Váradi Antal, és ez a különbség 130 év elteltével is világosan látszik. Viszont mindkettőjük fordítása elavult mára, ahogy az én – most új – fordításom is elavul száz éven belül.

SZBP: *Miben látod a műfordítás legfőbb feladatát, nehézségeit, kihívásait?*
ML: Általában a „hűség” és a „szépség” állítólagos ellentétét szokás kiemelni. Ezzel az ostoba előítéllettel legutóbb Barna Imre számolt le *Magyar Narancs*-beli frappáns cikkében. Én az igazi nehézséget és kihívást abban látom, hogy a fordítónak szuverén írói viszonyt kell a lefordítandó 13 műhöz kialakítania, máskülönben erőtlen lesz a szöveg, ugyanakkor nem szabad (nem kellene) odaállnia a szöveg és az olvasó közé. Ez a probléma jól megmutatkozik a magyar *Ulysses*-fordítások példáján, de Tandori Dezső fordítói életművét is érdemes ebből a szempontból szemügyre venni. És hogy mi a legfőbb feladat? Csinálni.

SZBP: *Egy alkalommal azt említetted, hogy Luther Asztali beszélgetéseinek fordítása mellett lehetett saját prózát írni, Goethe Faustja mellett azonban már nem. Mire gondoltál?*

ML: Luther Asztali *beszélgetései*, amelyeket 2012 és 2014 között fordítottam, a szóbeliség és az írásbeliség határmezsgyéjén mozognak, és a spontaneitásukkal nyugóznak le. Érződik bennük egy nagyon erős egyéniség, ugyanakkor nem nehezedik rájuk a szerzői szuverenitás súlya. Goethe művében, a *Faust* minden sorában irdatlanul nehéz teher a szerzői szuverenitás. Ezt megemelni, hordozni nagy feladat, elviszi az alkotó erő nagy részét. Luther fordítása úgy ment, hogy egy hónapig fordítottam a (többnyire rövid és egymással össze nem függő) szövegeket, aztán elküldtem az addig elkészült részt a szakmai ellenőrző szerkesztőnek, Csepregi Zoltánnak, és egy hónapig regényt írtam. Így jött létre *A mi kis köztársaságunk*. A *Faust* fordítása közben ilyen életstratégia nem képzelhető el.

SZBP: *Végül azt szeretném megtudni, hogy mik a további terveid?*

ML: Újabb regény. Esetleg egy vagy több dráma is. Azért elsősorban író vagyok, és csak másodsorban műfordító.

Új Forrás 2016/1 – „Azért elsősorban író vagyok”
Interjú Marton Lászlóval (Szilcs Batázs Péter)

